

אני ד' רופאך

תפקידה החשוב
של רוממות האמונה
בזמני משבר

הרב צבי ישראל מאז

אני ד' רופאך

תפקידה החשוב
של רוממות האמונה
בזמני משבר

הרב צבי ישראל טאו

החוברת יוצאת לאור ע"י

עמותת 'שירת ישראל'

ירושלים, ת.ד. 16445 מיקוד: 9116302

Shirat333@gmail.com

תוכן העניינים

א.

אמונה גבוהה ואמונה נמוכה.....7

ב.

ההשתחררות מהפחד.....20

ג.

הכרחיותה של יראת העונש.....27

ד.

תפקידנו בעת הזו.....34

הקדמה

חכמינו ז"ל תיקנו שהחל מהשבת הסמוכה לראש חודש אדר, ועד ראש חודש ניסן, יוסיפו לקרוא ארבע פרשות מיוחדות, מלבד פרשת השבוע. הפרשה השלישית מארבע הפרשות הללו היא פרשת 'פרה', העוסקת בטהרתו של אדם שנטמא בטומאת מת - על ידי אפר פרה אדומה.

עניין עשייתה של פרה אדומה הוא הטהרה האישית והכללית של עם ישראל, ובקריאת פרשה זו כלולה תפילה שריבונו של עולם יזרוק עלינו מים טהורים במהרה.

טעמה של מצוות פרה אדומה, על שריפתה והזאת האפר על האדם הטמא, אינו ידוע לנו. ועל כן נקראת מצוה זו בשם 'חוקה', כחוק המגיע מאת המלך שאין לנו הרשות להרהר אחריו. אף שלמה המלך, החכם מכל אדם, לא השיג את טעמה ואמר על כך: "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני" (קהלת ז, כג). יתר על כן, על אף שאפר הפרה בסופו של תהליך הכנתו מטהר את הטמאים, הרי שבאמצע התהליך הוא דווקא מטמא את כל העוסקים בהכנתו.

סדר עשיית הפרה והיותה מטהרת את הטמאים ומטמאת את הטהורים - מבטא באופן מיוחד את אמונתנו המוחלטת בקב"ה, גם כשאיננו מבינים את דרכיו ותכליתן.

אנו עומדים לפני קריאת פרשת 'פרה'¹, כאשר המציאות כולה נתונה בבלבול נוראי ותחושת תמיהה ואי-ודאות בעקבות הנהגת ד' הנעלמת המתגלה במגפה העולמית הפוקדת אותנו.

נעיין במספר מקורות מתוך דברי הרב זצ"ל ונשאב מהם הארת דרך ותעצומות נפש, ומתוך כך נשתדל לפעול עם א-ל ולעשות את המוטל עלינו בעת הזאת.

1. שיעור זה ניתן בערב שבת פרשת פרה ה'תש"פ

אמונה גבוהה ואמונה נמוכה

התגברות הפחד

לפני שנתבונן בדברי הרב, נקדים הקדמה שתסייע בידינו להבין את הדברים לאשורם.

בתקופה העתיקה בני האדם ידעו מעט מאוד על העולם הסובב אותם, ועל כן חשו חסרי אונים מול איתני הטבע ופגעיו השונים. תחושות אלו העצימו מאוד את אפסיותו של האדם ואת אי-האמון שלו בעצמו. במהלך ההיסטוריה, התפתחה האנושות מבחינה שכלית ותרבותית והאדם למד להכיר ולהבין טוב יותר את המציאות הסובבת אותו. כוחות הטבע וחוקיו נחקרו, והאדם למד לנצלם ולהשתמש בהם על מנת להוציא לפועל את רצונותיו. ככל שחייו ויכולותיו של האדם הלכו והתפתחו, כך גדלו בטחונו ואמונו של האדם ביכולותיו.

בימים אלה, מלבד נוראות המגפה, החולים והמתים, ומעבר להשלכות הכלכליות הקשות שלה, ישנו נושא נוסף ההולך ומתברר בעולם בצורה חריפה מאוד - ההבנה והתחושה כי

גורלו ושלומו של האדם אינם נתונים בידי. לראשונה זה שנים רבות, האדם המודרני מגלה חוסר בטחון ואף פחד חזק בחייו היום-יומיים. הבטחון ביכולותיו ואפשרויות השימוש במערכות הכלכליות והמדעיות אותן בנה האדם, הולכים וקורסים לנגד עיניו.

האדם המודרני השולט לכאורה בכל מכמני ורזי המדע, האדם שבנה מערכות כלכליות חובקות עולם בהיקפים אסטרונומיים וקרא תיגר על כל מסגרות וסדרי החיים - מוצא את עצמו יושב מבודד ומפוחד, חסר ודאות ומלא אימה.

מתוך אמונתנו הברורה כי רבש"ע מנהיג את עולמו, עלינו להשתדל להבין את מטרתם של המאורעות הפוקדים אותנו.

אמונה גבוהה ואמונה נמוכה

הרב זצ"ל מסביר במקומות רבים שישנן שתי מדרגות של אמונה. כאשר אמונתו של אדם בקב"ה היא במדרגה נמוכה, היא עלולה להביא את האדם לידי פחד גדול ורכות הלב, ולגרום לו מיעוט אומץ וחוסר גבורה. לעומת זאת, כאשר האמונה טהורה מסיגים ומובנת לאשורה, אזי לא זו בלבד שהיא אינה מחלישה את האדם, אלא היא אף מגבירה את כוחו, ומוסיפה לו עוז ותעצומות.

ב'מידות הראיה' ('אמונה' סעיף כט), הרב עוסק בשתי מדרגות האמונה הללו ובהשלכותיהן על אופיו של האדם:

"האמונה משמשת בצד הגבוה שלה להעלות את רוח האדם למדרגת אומץ כזה, שלא יוכל לבא לה מבלעדה. אבל בצד הנמוך שלה משמשת היא לרכך את לב האדם, שלא יהיה קשה יותר מדאי. רכות-הלב היא מצד עצמה אחת מהטינות, שהאנושיות משתדלת בהתפתחותה להפטר ממנה, אבל תמיד היא נדרשת לה, לקיומה ולשכלולה, מדה זו השנואה כ"כ לכל החפצים בגבורה. כשהשתדלות להסיר מלב האדם את הצד החלוש שבאמונה באה בדרך הרמה, כלומר להרים את האדם למעלה העליונה שבה, שבה יש עז וגבורה, אז היא מצלחת, אבל כשהיא באה רק בדרך שלילה להסיר את הלב מן האמונה, אפילו מצד החלש, אז מזדמנות סבות אחרות רעות מאד, שהן מרככות יותר, ואז סובלת האנושיות מהן הרבה יותר מכל מה שסובלת אפילו מן האמונה הנמוכה."

רבנו הרב צבי יהודה היה מסביר כי 'אמונה' היא עצם השייכות והקשר לריבונו של עולם. קשר זה מורכב משני צדדים: אהבה ויראה. אך באהבת ד' ויראתו ישנן שתי מדרגות. הקשר עם

ריבונו של עולם צריך להיות מבוסס על הצדדים הגבוהים והאידיאליסטיים בחיי האדם, דהיינו, יראת הרוממות ואהבת ד' האידיאלית. אמנם האמונה עלולה גם להיבנות על צדדים נמוכים ופרטיים של אהבת השכר ויראת העונש ללא שייכות אל התכנים האידיאליים. במדרגת האמונה הנמוכה האדם דואג בעיקר לעצמו, הוא אוהב את עצמו וירא מעונשים שיפגעו בו.

לעומת זאת, בצד הגבוה של האמונה - אהבת ד', ידיעת דרכיו וההזדהות האידיאלית של האדם עמן, היא העומדת בראש מעייניו. במדרגה עליונה זו, אף היראה אינה יראת עונש נמוכה אלא יראה הסובבת סביב האהבה ומשכללת אותה. שתי מדרגות האמונה יתבארו בהרחבה בהמשך.

האמונה בטהרתה אינה סותרת את הגבורה

דוגמא נפלאה למדרגת האמונה הגבוהה ניתן לקחת מאברהם אבינו בניסיון העקדה. אצל אברהם אבינו הודגשה מידת האהבה, עד שהוא נקרא "אברהם אֱהָבָה" (ישעיה מא, ח), בעקבות ניסיון העקדה זוכה אברהם להתעלות ולרכוש גם את מדרגת היראה, עד שנאמר לו (בראשית כב, יב): "עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה". מדוע זכה אברהם אבינו במדרגת היראה דווקא לאחר ניסיון העקדה? טעם הדבר הוא, מפני שבניסיון זה אברהם הקריב את כל היקר לו: את אהבת הבן, את המוסר האנושי ואת

האידיאל של העמדת אומה קדושה שתאיר את העולם כולו באור ד'. אברהם אבינו הקריב את כל ערכי האמת הללו, אותם השיג בשכלו, מפני שהבין שהשלמות האלוקית היא למעלה מכל האידיאלים המושגים בשכל האנושי.

אם נעמיק במושגי האהבה והיראה ניתן יהיה להגדיר בקצרה כי האהבה שייכת אל המושגים שאנו יכולים לתפוס בשכלנו, אולם היראה שייכת אל מושגים העומדים מעל להשגתנו. בניסיון העקדה, בהקרבתו של אברהם את בנו, נצרפה והזדככה אהבתו של אברהם את האידיאלים האלוקיים באש היראה העליונה (על פי עולת ראייה א' עמ' צג, ד"ה "כי עתה") היודעת כי הטוב האמיתי הוא הטוב בעיני ד', למעלה מכל השגה אנושית.

התבטלותו של אברהם אבינו כלפי השלמות האלוקית אין פירושה מחיקת אישיותו והאפסתה. אדרבה, התבטלותו של האדם אל רצון ד' מעלה היא את חייו על כל חלקיהם - כוחותיו, נטיותיו, הרגשותיו, מוסרו והכרתו - לערכם האלוקי הנשגב. מכוח ביטול זה שבים כל כוחות החיים להופיע במלוא עוצמתם. במדרגה נשגבה זו, אפילו אהבת הבן הטבעית, ככל נטיית צדק ומוסר טבעי, מקבלת את תוקפה ומשמעותה כחלק מעבודת ד' העליונה.

כשם שאהבת הבן והאומה מתעלות לשורשן ומקבלות ערך אלוקי נשגב על ידי האמונה בצדה הגבוה, כפי שהתבאר בדברי הרב בפרשת העקדה, כך גם מלמדנו הרב כי מידת

האומץ והגבורה של האדם מתעלה על ידי האמונה הרוממה, ורוח האדם מתרוממת לאין קץ. זו כוונת דברי הרב ש"האמונה משמשת בצד הגבוה שלה להעלות את רוח האדם למדרגת אומץ כזה, שלא יוכל לבא לה מבלעדה" של אותה אמונה, כפי שיתבאר בהמשך הדברים.

גבורה עליונה - מסירות נפשו של רבי עקיבא

דוגמה לאותה "מדרגת אומץ" הנולדת מתוך מדרגת האמונה העליונה, נמצאת בביאורו של הרב לדברי הגמרא במסכת ברכות (סא, ב). הגמרא שם מביאה את דרשתו של רבי עקיבא על הפסוק "ואהבת את ד' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" (דברים ו, ה): "רבי עקיבא אומר: 'בכל נפשך' - אפילו הוא נוטל את נפשך". בהמשך הגמרא מובא סיפור הוצאתו להורג של רבי עקיבא עצמו, וכך אומרת הגמרא: "בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה זמן קריאת שמע היה, והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל, והיה מקבל עליו עול מלכות שמים. אמרו לו תלמידיו: רבינו, עד כאן? אמר להם: כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה 'בכל נפשך' - 'אפילו נוטל את נשמתך', אמרתי - מתי יבא לידי ואקיימנו, ועכשיו שבא לידי - לא אקיימנו?! היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד".

אם נתבונן בלשונו של רבי עקיבא, "אפילו הוא נוטל את נפשך", נשים לב שיש בה קושי מסוים: אם מדובר במצב בו

אדם רשע מכריח יהודי לעבור עבירה ומאיים להורגו אם לא עשה כדבריו, היה מתאים יותר לומר 'אפילו נוטל את גופך' ולא "אפילו נוטל את נפשך", שהרי הפגיעה היא בגוף, ואילו הנפש נשארת גם לאחר כלות הגוף.

לאור קושיה זו, מבאר הרב (עין איה ברכות, פרק ט סעיף רכז, עמ' 232) כי רבי עקיבא מחדש כאן מדרגה עליונה של מסירות נפש. כאשר האדם מוסר את חיי גופו, את קיומו הזמני בעולם הזה - הקושי קיים רק ברגע נטילת הנפש, ברגעים האחרונים של חייו. אך לאחר אותו הרגע של היפרדות הנפש והגוף - הקושי מתפוגג, שהרי הגוף כבר אינו מרגיש דבר ואילו הנפש שבה אל מקומה. זוהי מסירות גוף. אך 'נטילת הנפש' המוזכרת אצל רבי עקיבא, היא מדרגה קדושה ועליונה הרבה יותר. מדרגה זו באה לתאר מצב בו "הגוף והנפש מחוברים", והרשע אינו רוצה בהפרדת הגוף מהנפש, אלא אדרבה - חפץ הוא בחיבורם על מנת שיוכל להמשיך לייסר את האדם וליטול את הנפש באופן המתמשך ביותר. הרשע שומר את קורבנו בחיים על מנת שיוכל להמשיך לענותו ולהעמידו על הגבול שבין החיים והמוות כדי שייסוריו יתמידו - ועם כל הייסורים הללו עומד האדם בניסיון ומוסר את נפשו.

העמידה בייסורים איומים מן הסוג שסבל רבי עקיבא היא ניסיון קשה לאין ערוך יותר מאשר הניסיון של 'מסירת גוף' גרידא. הגמרא אומרת (כתובות לג, ב) שאם היו מענים את חנניה,

מישאל ועזריה ב"הכאה שאין לה קצבה", הם לא היו עומדים בניסיון והיו משתחוים לצלם. אמנם כמובן שההחלטה להיכנס לכבשן האש ולא להשתחוות לצלם, להקריב את חי העולם הזה, נבעה גם היא מכוח המדרגה המופלאה של ייחוד ד' החיה בלבבם, אך למרות מדרגת מסירות נפשם הגבוהה, אם היו מענים אותם ב"הכאה שאין לה קצבה" הם לא היו עומדים בניסיון.

הרב מבאר כי רבי עקיבא, בדרשתו ובמעשיו, חידש באומה מדרגה חדשה של מסירות נפש: עמידה במצב נפשי הקשה יותר אף ממוות. רבי עקיבא חשף את מדרגת חייו הפנימית גם בחייו הגלויים, בקבלו עול מלכות שמים בשעה שבשרו נסרק במסרקות של ברזל.

מדרגת מסירות נפש רגילה דורשת "אומץ שכל ולב טהור" (עין איה שם), אך כדי לעמוד בניסיון של "הכאה שאין לה קצבה", נדרשת מדרגה עליונה יותר. בכדי לחדש את מדרגת מסירות הנפש העליונה של רבי עקיבא נדרשת גם מידת הגבורה, "אומץ הרוח". לא כל מי שהוא בעל "אומץ השכל" הוא בהכרח גם בעל "אומץ הרוח". בעל "אומץ השכל" הוא צדיק גדול, אשר מוכן למסור את חייו ולא להיכנע לרשעה ולהודות במציאותה של עבודה זרה. ליבו של אותו צדיק מלא הוא בוודאות שחייו חסרי ערך ללא אהבת ד'. יש בו אומץ שכלי, והוא אינו מתפעל מקושיות האפיקורסים למיניהן. יש לו גם

לב טהור, ויש ביכולתו לעמוד באמונתו כנגד רבים המנסים לפתותו ולכפות אותו לעבוד עבודה זרה. אך גם צדיק קדוש זה, עם 'אומץ השכל והלב הטהור', לא יוכל לעמוד בייסורים מתמשכים שאין להם קצבה.

לעומתו, הצדיק העליון שהוא גם 'אמיץ הרוח', בעל מידת הגבורה העליונה, חזק כל כך, עד שהוא מצליח להשליט את האמת האלוקית המושכלת על כלל כוחות החיים. אומץ הלב שהוא התברך בו מעטר אותו בגבורה מופלאה לעמוד באופן תמידי אפילו כנגד האנושות כולה - כאברהם אבינו בשעתו.

מאין הוא שואב כוח מופלא זה? הוא יודע בוודאות גמורה שהצלת האנושות כולה תלויה בידיעתה את שם ד', באהבתה אותו ובהליכה בדרכיו. רק כך תצליח האנושות לחיות על פי צלם אלוקים הטבוע בה, ולהוציא אל הפועל את המגמה העליונה שביסוד הבריאה כולה. אמיץ הרוח אינו מתפעל מכך שהעולם שרוי כרגע בחשכה מתמשכת. באמונתו האיתנה ש"עצת ד' היא תקום", יודע הוא שהמגמה האלוקית של המציאות ודאי תושלם לעתיד לבוא, והוא עמל ככל יכולתו להשלימה כבר בחייו.

זו גדלותו של רבי עקיבא, אביהם של אותם "אמיצי כוח לב", בעומדו כנגד המלכות הרביעית הרשעה בזמן שלטונה בעולם. הוא אינו נחלש אף במעט מהאחריות המוטלת עליו

גם בשעה שסורקים את בשרו במסרקות של ברזל, ומוסר את נפשו להצלת עם ישראל והאנושות כולה מן חשכת התהום של שכחת המגמה האלוקית שבבריאיה.

האמונה במדרגתה הנמוכה מחלישה את החיים

עד עתה עסקנו בעניין האמונה העליונה של אברהם אבינו ור' עקיבא. זו כוונת דברי הרב "האמונה משמשת בצד הגבוה שלה", כלומר, האהבה והיראה במדרגתן העליונה, פועלות "להעלות את רוח האדם למדרגת אומץ כזה, שלא יוכל לבא לה מבלעדה".

כעת, נעבור לעסוק בדבריו של הרב אודות השפעותיה של האמונה הנמוכה. "אבל בצד הנמוך שלה" - דהיינו במצב בו האדם אינו דבק בדרכי ד' ובמוסר האלוקי, אלא מקיים את מצוות ד' מתוך רצון לקבל שכר ומתוך פחד מהעונש שיוטל עליו - "משמשת היא לרכך את לב האדם שלא יהיה קשה מדאי".

ככלל, שורשה של אמונה נמוכה זו נעוץ בכך שהאמונה של האדם אינה ברורה לו דיה. במקומות רבים בכתביו הרב מבאר את ההשפעות השליליות הבאות בגלל חוסר לימוד אמונה. בתארו את הפחד הנובע מהאמונה הבלתי מבוררת, כותב הרב ('אורות', זרעונים, יסורים ממרקים, עמ' קכו): "לרגלי המניעה הכללית של הלמוד הרוחני בענינים האלהיים הולך מושג

האלהות ונחשך... עם זה הפחד החיצוני והאמונה הטבעית והשעבוד של ההכנעה נשארים בלבבות... המהות האלהית כלולה בהמון, וגם ביחידים שהם ראויים להיות למאירי דרך להם, רק בתור כח תקיף... אין גאות אלהים מתגלה אז בתוך הנפש כי אם שפלות דמיונות פרוצים, המציירים תכונה של איזו מציאות בדויה ומטושטשת... שמבהלת את לב כל מאמין בה ומדכאת את רוחו...". זוהי כוונת הרב בדבריו שצדה הנמוך של האמונה מרכז את הלב. אמונה כזו מכניעה, מדכאת ומפילה פחד על לבבות בני האדם, עד שהיא מרככת אותם.

בגלות, בעקבות חסרון הופעת חיינו הלאומיים בשלמותם ובעקבות הרדיפות והעינויים הקשים שעברו על עמנו, עבודת ד' ירדה ממעלתה העליונה והתרכזה בדאגתו הקיומית של כל אחד מאישי האומה. כתוצאה מהדאגה לקיום האישי, האמונה בצדה הנמוך, שיראת העונש עומדת במרכזה, הייתה נחלתם של רוב בניה של האומה. הרב מתאר זאת ב'מאמרי ראיה' (על דבר הספרות, עמ' 504): "מארת אלהים היותר נוראה של הגלות היא מורך הלב. 'והנשארים בכם והבאתי מורך בלבבם בארצות אויביהם'. מורך לב זה מתפשט על חוג החיים הרוחניים לא פחות ממה שהוא מתפשט על כל החוג של החיים החומריים, והוא... גידל לנו נפשות דלולות, רצוצות ושבורות שאינן יכולות לקבל אור וחיים מעשיים של גאולה וישועה, גם לכשתבוא... פרי הגלות המה, תולדות של הטומאה הרצוצה, שארסה מחלחל בקרבנו מאז גלינו מארצנו ונשברנו מהיות גוי חי שוכן בארצו...".

החולשה הנגרמת על ידי האמונה הנמוכה

ב'אורות האמונה' (מהדו"ב עמ' 72) הרב מתאר ביתר פירוט את החולשות הנגרמות לאדם כתוצאה מהאמונה הנמוכה: "הציורים המדולדלים שבאמונה ובהשקפות הרוחניות", ציורי אמונה נמוכים המבוססים על יראת העונש ורצון לקבל שכר, ללא הכרת ערכה של תורה ובלי הידיעה כי חפץ ד' הוא יקר מכל - פוגעים בשלושה עניינים. ראשית, הם "מחלישים את כל הכחות הגשמיים והרוחניים" - מפני שהאדם נתון במלחמה עצמית מתמדת כנגד נטיותיו הנמוכות, עד שהוא מדכא את עצמו וכובש את כוחותיו. בנוסף, הציורים המדולדלים "משביתים את שמחת החיים" של האדם, משום שהציורים השליליים של יראת העונש מפחידים אותו ומשקיעים אותו בדאגה לגורלו הפרטי. כמו כן, הציורים הנמוכים אף "מאפילים את זוהר השכל". כיון שאמונתו איננה מבוססת על יסודות שכליים אלא על אינסטינקט הקיום הטבעי, הנטוע בלב כל אדם, ממילא הוא אינו מעמיק באמונתו, ושכלו אינו שותף לה, ועל כן כוחו השכלי הולך ומתנוון.

לאור תיאור חריף זה, הרב מעורר רבות על הצורך החיוני בלימודי האמונה. משום שללא עיסוק אמוני מסודר ומשמעותי שירומם ויאיר את מדרגת האדם - האמונה תופיע בציורים מדולדלים ו"בנפשות... רצוצות ושבורות שאינן יכולות לקבל אור וחיים מעשיים של גאולה וישועה, גם לכשתבוא". ציורים

אלו הם תוצאה של שנים ארוכות של עיסוק רק בפרטי תורה ולימוד של המצוות המעשיות, כאשר הצד האמוני האידאלי הוזנח ולא טופל. הזנחה זו של מקצוע האמונה שבתורה הובילה לכך שהלך "מושג האלהות ונחשך... עם זה הפחד החיצוני והאמונה הטבעית והשעבוד של ההכנעה נשארים בלבבות... המהות האלהית כלולה בהמון... רק בתור כח תקיף... שמבהלת את לב כל מאמין בה ומדכאת את רוחו", נוצר מצב שעבודת ד' מיוסדת בעיקרה על חולשה ופחד מפני העונש, ובני האדם רכי לבב הם, כפי שהתבאר.

ב.

ההשתחררות מהפחד

ניסיון האנושות להשתחרר מרכות הלב

בהמשך דברי הרב ב'מידות הראיה' שהובאו בתחילת המאמר, הוא מתאר את ניסיונותיה של האנושות לברוח ממארת רכות הלב. **"רכות-הלב היא מצד עצמה אחת מהטינות, שהאנושות משתדלת בהתפתחותה להפטר ממנה"**. האימפריה הרומאית היא אחת הדוגמאות ההיסטוריות לניסיון להיפטר מאותה רכות הלב. התפיסה שהצלחתו של האדם תלויה במידת גבורתו ואומץ ליבו, עמדה ביסוד התרבות הרומאית. ברומא העתיקה היו נערכים שעשועי מלחמה שונים ומשונים, מול קהל רב שהתכנס באצטדיונים גדולים, בהם הכריחו שבויי מלחמה להילחם עם שבויי מלחמה אחרים ואף עם חיות טרף. 'שעשועים' נוראיים אלו היו מלאי צימאון דם ואכזריות נוראית.

מדוע בחרו הרומאים באמצעיים אכזריים כאלו על מנת לשעשע את העם?

הרב מסביר (קבצים מכ"ק ג, פנקס ה, עמ' קמט) כי לרומאים הייתה מטרה בכך. טענתם הייתה שכדי לבנות אומה חזקה ומשגשגת, יש צורך בצבא חזק, צבא המורכב מאנשים מלאי יוזמה ומרץ מעשי, הנדרשים לאומץ, תושייה וגבורה. הרומאים ידעו את קלקול המידות הנגרם ממעשים אלו, אך אף על פי כן, הם סברו כי הם מקנים אומץ לב ונחישות. החינוך לאכזריות ולמלחמה עוקר מהאדם את מורץ הלב, החולשה והפחדנות, ומעצים את מידת הגבורה. בסופו של דבר, החברה כולה תרוויח מכך, תצליח במלחמותיה והאומה כולה תשגשג ותפרח.

בלשונו של הרב: "נגד החולשה של הרחמנות לחמה האיציטדיה הרומית, אף על פי שמחולליה הראשיים לא חפצו לאבד את הרחמים כי אם את החולשה שבהם, מכל מקום בהדי הוצא לקי כרבא, סוף כל סוף על ידי עקירת חולשת הרחמים נעקרה גם מידת הרחמים, ועם עקירת הרחמים נעקרו החסד והנדיבות והמון המדות הטובות התלויות בהן..."

שאיפת הגבורה בתנועה הציונית

גם בימינו אנו, כאשר עם ישראל שב לחיות חיים לאומיים בארצו, לאחר מאות שנים של גלות ארוכה וקשה, אנו נדרשים לגבורה גדולה ומרץ רב על מנת להקים מעפר את חיי האומה.

הגלות סיגלה לנו חולשה ומורך לב שהתאזרחו בנפשנו כתוצאה מהרדיפות, מהדיכוי ומהלחץ של שונאי ישראל שהקיפו אותנו מכל צד.

החולשה הנוראה שבה היהודים היו שרויים, בצירוף החרדה הקיומית שהתגברה מפוגרום לפוגרום, והעובדה שבפוגרומים רבים לא זו בלבד שהרשויות לא נקפו אצבע כדי להגן על היהודים מפני הגויים צמאי הדם, אלא אף התנכלו ליהודים שהעזו להגן על עצמם - כל אלו סייעו להתבשלותה של ההכרה ש"אם אין אני לי מי לי". על היהודים לצאת מתחת עולם של הגויים ולשוב לחיות חיים לאומיים ועצמאיים בארצם, על מנת למצוא מקלט בטוח. הכרה זו הייתה אחת מסיבותיה המרכזיות של התעוררות תנועת הציונות.

אמנם, ראשי הציונות טענו כי ישנו מעכב גדול המונע מהיהודים לקחת את גורלם בידם ולעמוד על נפשם, והוא האמונה. נדמה היה בעיניהם שהאמונה בהשגחה והבטחון בקב"ה מרפים את ידיו של האדם, מפני שהם גורמים לו להישען על ההנהגה האלוקית וניסיה, ולהימנע מלנקוף אצבע כדי להציל את עצמו. בהתאם לתפיסה זו, טען יצחק טבנקין, מראשי התנועה הקיבוצית, בדבריו על מצב היהודים במזרח אירופה, כי אמונתם של היהודים בכך שהגאולה תבוא בדרך נס מונעת מהם לשנס מותניים, להגן על עצמם, להשתחרר מעול הגויים ולהקים מדינה יהודית. וכיוון שהשעה דוחקת, אין

ברירה אלא להרחיק את הציבור מן האמונה והדת. לשיטתו, רק כך יבינו היהודים שהם מוכרחים לקחת את גורלם בידיהם ולפעול בעצמם למען הטבת מצבם.

שאיפת הגבורה בימינו - הפוסט-מודרנה

כאמור לעיל, האנושות חשה שרכות הלב הינה מחלה המונעת ממנה לבנות את עצמה באופן יציב ולפתח את חייה. משום כך, בדורות האחרונים, מתוך הרצון להשתחרר ממועקת הפחד ורכות הלב - ישנה מגמה תרבותית של טיפוח אומץ החיים, בכל המישורים. השילוב של כלכלה משגשגת בדמות חברות ענק השוות מיליארדי דולרים, יחד עם תגליות מדעיות, המצאות טכנולוגיות וחידושים לאין קץ - מעצים את התחושה כי 'הכל אפשרי', ו'הכל נתון בידינו'. בכוחו של האדם להגיע לירח, להנדס גנטית ולעשות ככל העולה על רוחו ודמיונו. גם בחיי האדם הפרטי בולטת מגמה זו. 'ספורט אתגרי', 'טיולי אקסטרים' ועוד רעיונות שונים ומשונים, המעצימים את תחושת חייו של האדם ומפיגים את הפחד מחייו.

כאשר נתבונן לעומק יסודותיה של תנועת ה'פוסט-מודרנה', ניווכח כי אף היא קשורה לתביעת ה'אומץ הנפרז'. אמנם הרעיון הפוסטמודרני אינו תיאוריה אחת מסוימת, אלא מכלול של רעיונות שונים בעלי ניואנסים רבים - אך עם זאת, נראה כי ישנו מכנה משותף לכולם, והוא: הרצון לערער

על הנחות היסוד המקובלות בכל תחום ועניין. 'אין אמת מוחלטת', 'הכל נראטיבים', 'איש באמונתו יחיה' - אלו מקצת מן האמירות הפוסטמודרניות. האדם הפוסטמודרני, המיואש מהמשטרים העריצים, ממלחמות העולם ומהאידאליים הקיצוניים שלהבנתו הביאו עליו את כל צרות ההיסטוריה, מרגיש חלש ומאויס. משום כך, הוא מבקש להתנער מכל המסגרות הקיימות ומחפש דרכים להעצים את חייו. על מנת למצוא מזור לחיפוש זה, האדם הפוסטמודרני שואב את כוחו ותחושת קיומו מהעובדה שהוא בעצמו מרסק את החברה ואת ערכיה, ומעצב אותה כרצונו.

תחושת הסיפוק של שחקן תיאטרון, שחקן קולנוע או זמר מוכשר, המרגש את הצופים עד כדי הזלת דמעות, יכולה לשמש דוגמה בזעיר אנפין לתחושתו של מי שמצליח לשנות תפיסת עולם של ציבור שלם. אנו יכולים לנסות לשער לעצמנו את תחושת הכוח והשליטה של אדם המצליח לחולל מהפכה ולשנות תודעה של דור שלם, לשבור את כל המוסכמות ולעקור אפילו את הטבע הפשוט על ידי הנדוס מחדש של החברה: אין משפחה, אין אבא ואמא ואף אין איש ואשה. מהלכים אלו דורשים אומץ רב, והמובילים אותם מתמלאים תחושת קיום וגבורה.

בימינו ניתן לחולל מהפכות תרבותיות גדולות ולשנות את תודעת הציבור בזמן קצר יחסית. ישנן שיטות מסודרות

שנועדו לכך, שהופעלו בעיקר במשטרים דיקטטוריים, אך באותה המידה הן ניתנות ליישום גם בחברות 'דמוקרטיות', כפי שגם קורה בפועל. ריבוי תופעות אלו של ניסיונות לשינוי התרבות הכללית והתודעה הציבורית בדורנו, הוא ביטוי של תגובת הנגד החריפה שנוצרה בעולם כנגד אותה "רכות הלב" שנוצרה "לרגלי המניעה הכללית של הלמוד הרוחני בענינים האלהיים", עד שהלך "מושג האלהות ונחשך" ו"הפחד החיצוני והאמונה הטבעית והשעבוד של ההכנעה" נשאו "בלבבות". תגובה חריפה זו הביאה את העולם למצב קיצוני הפוך - עולם ללא פחד.

הגברת הגבורה על ידי השכחת שם ד'

לעיל הובאו דברי הרב ב'אורות האמונה', המרחיבים את עניין החולשה הנגרמת על ידי האמונה הנמוכה. בהמשך אותו הפרק שם, הרב עוסק בניסיון של חלק מאנשי הרוח באומה, המזהים את הנזקים הנגרמים על ידי האמונה הנמוכה, להשכיח את האמונה בכללה מקרב הלב.

וכך כותב שם הרב: "אבל מה שרוצים המוני המשפיעים לרפאות שברים הללו על ידי השכחת שם ד', אינם עושים מאומה". אותם אנשי רוח משפיעים, מחוללי התרבות והתודעה הציבורית, ברצותם לרפא את החולשות הנוצרות על ידי האמונה הנמוכה ובכך להציל את האומה מרדת שחת,

נלחמים הם באמונה, מעלים על נס את הרפיון והחולשה הנגרמים מחמתה, וקוראים להשתחררות מוחלטת ממנה. רק כך, הם סוברים, ניתן יהיה לגרש את הפחד והמורך מהלבבות, להעמיד את האומה על רגליה, לעורר את בניה להתמלא בגבורה, לקחת את גורלם בידיהם ולפעול למען הצלתם והצלתה. אמנם, אותם "משפיעים", על אף כוונתם הטובה, "אינם עושים מאומה" הם לא מועילים באמת. במבט שטחי הבוחן את השפעת פעולות האדם בטווח הזמן הקרוב, נראה כי אכן נמצא פתרון לבעיה ונולד דור עם גבורה. אך באמת, בחשבון ארוך טווח, הם אינם מסייעים לאומה כלל.

"רק לשעה יופיע איזה חזיון של שכרון הדומה להתעוררות של חיים ברוח ובחומר". לא ניתן לעורר את רוח החיים של אף עם על ידי הכפירה, כל שכן שלא ניתן לעורר כך את רוחו הגדולה של עם ישראל. כל התעוררות לאומית שאינה נובעת ממקור החיים האלוקיים, העומדים ביסוד האנושות בכלל וביסוד הסגולה הלאומית שלנו בפרט, היא זמנית ועתידה לחלוף מן העולם, דוגמת "שכרון" עוצמתי וזמני. התעוררות מעין זו אמנם "דומה להתעוררות של חיים", אך באמת אין חיים אלא ממקור החיים [עניין זה מתבאר בהרחבה בפרק א של מאמר 'למהלך האידיאות בישראל'].

הכרחיותה של יראת העונש

הבעייתיות שבביטול הפחד והיראה

מתוך דברי הרב, ניתן היה לחשוב כי יראת העונש היא "מוקצה מחמת מיאוס" ואין ראוי להשתמש בה כלל בעבודת ד'. לאור זאת, נדמה לכאורה שאנו מסכימים עם הקביעה שהאמונה מחלישה את האדם והופכת אותו לפסיבי וחסר יוזמה, אלא שאנו חלוקים על המסקנה שצריך להתנער מן הדת לחלוטין. לכאורה היה ניתן לחשוב שכל המחלוקת היא מפני שאנו מבינים שיש לחלק בין האמונה הגבוהה והאמונה הנמוכה - בעוד הנמוכה מחלישה את האדם, הרי שהגבוהה מאמצת ומחזקת אותו. אם כן, לפי הבנה זו, לא ביטול האמונה הוא הפתרון, אלא עילויה אל מדרגתה הגבוהה.

אמנם, אף על פי שיש אמת גם בדברים הללו, עדיין אין בכך סקירה שלמה של כל הצדדים. ממקומות רבים בפסוקי התורה, בדברי חז"ל, בראשונים ובאחרונים ואף בכתבי הרב

עולה, כי נדרשת לכל אדם מידה מסוימת של יראת העונש, אף לאדם גדול שעיקר עבודתו מושתתת על אהבה ויראה עליונה. אמנם, אין זו מעלה לאדם אם עבודת ד' שלו מבוססת בעיקר על יראה זו. זאת, מפני שבמצב זה האדם אינו דואג להופעת התורה ולמילוי רצון ד' וגם לא לישועתם של ישראל, אלא כל מעייניו נתונים לגורלו הפרטי, כפי שביארנו. אך מכל מקום, יראת העונש מוכרחה להימצא במינון הנכון בכל אדם. זו כוונת הרב בדבריו ב'מידות הראיה' בהם פתחנו. לאחר שהרב מבאר כי האנושות תופסת את רכות הלב כמחלה שיש להשתחרר ממנה, הוא ממשיך ואומר שם: "אבל תמיד היא (- רכות הלב) נדרשת לה (- לאנושות) לקיומה ולשכלולה, מדה זו (- רכות הלב) השנואה כל כך לכל החפצים בגבורה".

ישנן סיבות שונות לצורך ביראת העונש, והם מתבארים במקומות שונים בדברי הרב, אך נציין כאן אחת מהן. גם אנשים טובים וצדיקים, שעולמם המוסרי חזק ויציב, עלולים למצוא את עצמם במצבים שבהם מתגברים בקרבם תאוות וגירויים חומרניים. המוסר הקבוע, המסייע לאדם להחזיק עמדה במצבים רגילים, לא תמיד חזק דיו כדי לעמוד בפני התפרצויות מעין אלו, בהן האדם עלול למצוא את עצמו שקוע בסערת תאוות, עד ששום הסברה רוחנית אידאלית על גנות החטא לא תועיל להצילו מן העברה. לכן נדרשת לאדם גם יראת העונש. במצבים מעין אלו, כל אחד לפי דרגתו, נדרש להשתמש ביראת העונש ולהזכיר לעצמו כי הוא עתיד לקבל

עונש נורא ואיום על מעשיו הרעים. פחד אמיתי זה עשוי לסייע לו להימנע מהחטא.

רב עמרם חסידא

דוגמא מופלאה לכך שלעתים דווקא יראת העונש הנמוכה היא המחסום האחרון של האדם בפני החטא, ניתן להביא מדברי הגמרא במסכת קידושין (פא, א) על רב עמרם חסידא. רב עמרם, שנשא את התואר 'חסידא' אף בזמן האמוראים הקדושים, ודאי היה קדוש עליון, ואף על פי כן הגמרא מספרת שכמעט נכשל בחטא. פעם אחת שיכנו בעליית הגג שבביתו מספר נשים שנפדו מן השבי, ונטלו את הסולם הכבד המוביל לעליית הגג, על מנת שלא ייפול חשד על רב עמרם. באמצע הלילה, אחת מהנשים עברה ליד פתח העלייה ופניה השתקפו באור המועט שהאיר בבית, רב עמרם ראה את פניה ויצרו גבר עליו. כוח היצר בער בו כל כך, עד שמרוב רצונו לעלות לעליית הגג הוא הרים לבדו סולם הכבד שאפילו עשרה אנשים לא היו יכולים להזיזו. שום מוסר אידאלי עליון, שבוודאי שכן בליבו של רב עמרם חסידא, לא הועיל לו להתגבר על יצרו, והוא החל לטפס בסולם. בהגיעו לחצי הסולם נעצר, וכמפלט אחרון מפני החטא השתמש רב עמרם במידת הבושה. מה עשה? הוא הרים את קולו וצעק: 'הצילו! פרצה שרפה בבית עמרם'. רש"י מבאר שרב עמרם "הזעיק בני השכונה ליאסף

ולבוא לכבות הדליקה כדי שיחדל מיצרו, **שיתבייש מהן**."

כלומר, כדי להימנע מהחטא הניח רב עמרם חסידא את שמו הטוב על כף המאזניים, מפני שידע שהבושה שתיגרם לו תמנע ממנו לחטוא. אף שהיה חסיד עליון, שכל חייו מסורים למען מילוי חפץ ד' בעולמו ותיקון עולם במלכות שדי, באותה השעה לא הועילו לו כל מחשבותיו העליונות להינצל מהחטא. רב עמרם הבין שרק הבושה הפשוטה משכניו ותלמידיו תמנע ממנו לחטוא. וכיוון שהוא קנה את כל מדרגות המוסר, גם את פסגת רוממות המוסר אך גם את המעלה המוסרית הנמוכה והפשוטה ביותר, הוא ידע לזהות היטב את מצבו הנפשי ולבחור את דרך ההתגוננות הנכונה מפני החטא.

הגמרא אינה מספרת סתם סיפורי מעשיות. כמו כל המעשים שהובאו בגמרא, גם מעשה זה נקבע בה כדי שניקח ממנו מוסר. לעתים ישנה נטייה לזלזל ביראת שמים המבוססת על פחד מעונש הגהנום וכדומה, מפני שנדמה שזהו ציור לא אידאלי של עבודת ד', ולא מתאים לדורנו. אך עלינו לדעת כי פעמים רבות אי-ההתחשבות בעונשים האלוניים אינה מעידה על אידאליסטיות, אלא על חוסר אמונה בנוראות העונש הבא בעקבות החטא. לפעמים הזלזול ביראת העונש בא מפני זלזול סמוי בערך האינסופי של כל מצוה ובקלקול וההחשכה הנוראה הנגרמת על ידי כל חטא. אמנם יראת

העונש אינה צריכה להיות המניע לעבודתנו, אך אנו מאמינים בכל ליבנו בממשותו של העונש ובנוראותו. אדרבה, ככל שיראת העונש טבועה חזק יותר בנפשו של האדם, אות היא על מידת הבנתו את חומרתו הגדולה של החטא ואת ערכו הגדול של מילוי רצון ד'. גם אידיאליסט גדול, שמנסה לנהל את חייו מתוך ערכים ואידאלים, אם הוא ילך בצד הכביש ויזהה שמשאית דוהרת לעברו, מיד, באופן אינסטינקטיבי, הוא יקפוץ הצידה כדי להציל את חייו. אך מדוע לא יחשוב על כך, ויעמוד במקומו עד שיברר את הערך האידאלי שבקפיצה הצידה? מפני שחייו חשובים לו! אם כך הוא ביחס לחיי הגוף, מה נאמר ביחס לפגעי הרוח והנשמה? כל עברה היא נוראה לאין ערוך מפגיעת משאית.

וכשם שכך ביחס ליחיד, כך גם ביחס לחברה ולאנושות כולה. למידת הפחד יש תפקיד מוסרי גדול בחברה האנושית. כל עוד האנושות מפחדת מתוצאות מעשיה, ישנה שמירה טבעית מפני מעשים קיצוניים שעלולים להביא להרס וחורבן רוחני וחומרי. אך ככל שהמדע והיכולת מתקדמים, ובמקביל הפחד הולך וסר - כך המצב מחמיר והעולם שוקע יותר ויותר בדמיונות שווא אודות יכולת האדם האנסופית, בחומרנות ובשכחת שם ד'.

ההשגחה האלוקית על מידת הפחד

מפני שמידת "רכות הלב... נדרשת... לקיומה ושכלולה" של האנושות, וריבונו של עולם רוצה בקיומו של העולם, לכן ישנה השגחה עליונה המונעת את האפשרות של הסרת מידת הפחד מעבר למידה המינימלית הנדרשת לקיום האנושות.

הרב מברר את הדברים בהמשך דבריו ב'מידות הראיה', אך לפני כן הוא מקדים לבאר את הדרך הנכונה להתמודד עם רכות הלב העוברת את הגבול: **"כשהשתדלות להסיר מלב האדם את הצד החלוש שבאמונה באה בדרך הרמה, כלומר להרים את האדם למעלה העליונה שבה, שבה יש עז וגבורה, אז היא מצלחת"** - מפני שהאמונה הגבוהה באמת אינה סותרת את הגבורה והחריצות, אלא רק האמונה הנמוכה, מלאת הסיגים והדמיונות המפחידים את האדם ומדכאים את רוחו. משום כך, ה"דרך הרמה" להסיר את רכות הלב היתרה מהאדם, היא על ידי ריבוי אור האמונה והעלאתה אל גובהה האמיתי. או אז, לא רק שהאמונה לא תחליש את האדם, אלא היא תמלא אותו בגבורה עליונה ואדירה, כפי שהתגלתה אצל רבי עקיבא, כאמור לעיל.

"אבל כשהיא (-השתדלות) באה רק בדרך שלילה להסיר את הלב מן האמונה, אפילו מצד החלש, מזדמנות סבות אחרות רעות מאוד, שהן מרככות יותר, ואז סובלת האנושיות מהן הרבה יותר מכל

מה שסובלת אפילו מן האמונה הנמוכה". זוהי השגחה אלוקית מופלאה, המגלגלת סיבות ומאורעות שישברו את גאון לבו של האדם, כדי לשמור על מידת 'רכות הלב' הנצרכת לאנושות. העולם כולו עומד מלכת, אין טיסות ואין מסחר, הכלכלה מתנדנדת וישנם הפסדים של טריליוני דולרים. כל הגיבורים הגדולים, שקראו תיגר על החברה, על המוסר ועל הטבע עצמו - מתמלאים פחד ודאגה, ויושבים ספונים בדד בביתם. כך מוצא את עצמו האדם המודרני, הסבור שהוא כל-יכול, מבודד ומפוזר מפני מקרים שאין בכוחו להתמודד איתם, וליבו מתרכך בעל כורחו, הרבה מעבר למה שפעלה עליו האמונה הנמוכה, שממנה הוא ניסה לברוח.

תפקידנו בעת הזו

השיבה אל המושגים הרוחניים

למדנו בדברי הרב ב'אורות האמונה' שהובאו לעיל, שניסיונם של "המשפיעים" לרפא את שברי האמונה הנמוכה על ידי השכחת שם ד', לא יעלה בידם ובאמת לא יועילו מאומה. הרב מתאר בהמשך דבריו שם כי דווקא מתוך השבר הנורא שגרמה האמונה הנמוכה, יבינו כולם כי "אין אומתנו אומה אלא בתורתה". יבינו שללא שם שמים ואמונה עליונה אין לנו כל אפשרות לבנות חיים לאומיים חזקים ופורחים. עם ישראל קשור לאמונה ולתורה בעומק נשמתו, מעבר לכל ההשפעות החיצוניות, והזדקקותה של נפשו לתורה ולמצוות היא עניין מציאותי שלא ניתן לשינוי - לכן "אחר כך תתבע, נפש האדם הפרטית והכללית, את עלבון חייה, וישוב לאותם המושגים הרוחניים אשר הזניחם". תתחולל מהפכה תרבותית אדירה, גל גדול של תשובה ישטוף את המוני היחידים ואת האומה בכללותה. העם כולו יתעורר נגד החומרנות, הפוסטמודרניזם והפוזיטיביזם שהשתלטו עליו, וההשתעבדות לרעיונות אלו תעבור מן העולם.

אמנם, עלינו לשים לב לדברי הרב, מפני שיש בהם חידוש גדול. הרב מתאר כי התשובה תהיה אל "אותם המושגים הרוחניים אשר הזניחם", דהיינו לא למושגי האמונה הגבוהה, אלא דווקא לאותם מושגים כפי שהם נתפסים על פי האמונה במצבה הנמוך. מכיוון שמושגי האמונה טרם עובדו ונחשפו במלוא עומקם, והאמונה לא התרוממה לצדה העליון, על כן יש לשוב לאותם המושגים שנזנחו על ידי גל הכפירה ולרוממם. אך כמובן ששיבה זו אל מושגי האמונה הגולמיים לא תהיה קלה, מפני ש"בכל משך השכחתם לא עבד אותם - (האדם), יופיעו לפניו בצורה קדורה כמאז, ובעוד יותר טשטוש". לא זו בלבד שמושגי האמונה לא נטהרו מסיגיהם, אלא הם יהיו יותר מטושטשים, "מפני העזבון וחסרון ההסתגלות שנתרבה ע"י זמן הזניחה".

תפקידנו בעת הזו - הגבהת האמונה

הנושא המרכזי בעולם הוא מעמדה של האמונה, ורוממותה או שפליתה היא הסיבה הפנימית המחוללת את המאורעות השונים. שורשן של צרות רבות הוא במאיסה במדרגתה הנמוכה של האמונה, כפי שהתבאר לעיל. לעומת האמונה הנמוכה, האמונה הגבוהה דווקא מחזקת את האדם, מאמצת את כוחו ומעניקה לו תעצומות ועוז. אמנם, החיסרון בעיבוד מושגי האמונה וההעמקה בהם גרם לכך שהיו מי שסברו שהפתרון

למחלת רכות הלב הוא השכחת שם ד' והסרת הפחד לחלוטין. כנגד מגמה שלילית זו, מזמנת ההשגחה העליונה מאורעות מזעזעים ומפחידים, שנועדו לשמור על רכות הלב הנדרשת מהאנושות, כפי שהתבאר בדברי הרב ב'מידות הראיה'.

אמנם, כל זה היה יכול להימנע אם היינו עוסקים בלימוד האמונה ובהרמת המושגים האמוניים אל גובהם האמיתי. משום כך, מסיים הרב את דבריו ב'אורות האמונה' ואומר:

"על כן רק עצה אחת היא להגברת כוח החיים, החומריים והרוחניים לכל ערכיהם - להתעמק יותר ויותר באלה מושגי הקודש העליונים... וכל היקום יתעורר לתחיה". לא מחויב הדבר שהדור יחזור אל מושגי האמונה הנמוכים, מי שרוצה לתקן את הבעיה באמת - צריך קודם כל להכיר את שורש הבעיה. ישנה רק עצה אחת להסרת החולשה ומורך הלב המוגזמים, ולמילוי האומה והאנושות בגבורה ובכוחות אידיאליסטיים גדולים - הגברת רוח הקדושה באומה הישראלית ובעולם כולו.

עלינו לרומם את אישי האומה כולה להיות עובדי ד' מאהבה, כפי שכותב הרמב"ם בסוף הלכות תשובה (פרק י' הלכה ה'): "כל העוסק בתורה כדי לקבל שכר או כדי שלא תגיע עליו פורענות, הרי זה עוסק שלא לשמה. וכל העוסק בה לא ליראה ולא לקבל שכר, אלא מפני אהבת אדון כל הארץ שצוה בה, הרי זה עוסק בה לשמה... ומרגילין אותן לענין זה בנחת, עד ששיגוהו וידעוהו ויעבדוהו מאהבה".

דורנו, על כל חלקיו, דור גדול הוא, והוא תובע את מדרגת עבודת ד' מאהבה. כיום, ניתן להסביר את האמונה בגדלותה, בצדה העליון והאידיאלי, גם לאנשים פשוטים, עד שעבודת ד' תגביר את השמחה ואת הגבורה בכל חלקי העם. הדרך האמיתית לפתור את כל המצוקות והקשיים, ולפעול עם א-ל בהשלמת תהליך הגאולה - היא לגאול את האמונה ולרומם אותה משפלותה, "להתעמק יותר ויותר באלה מושגי הקודש העליונים, עד כדי להנביע אותם יותר ממקורם העליון" - דהיינו מהצד הגבוה של האמונה ולא מהצד הנמוך העוסק בפחד ושכר.

"ואזישיבורק הם" - רק מושגי האמונה הטהורים והאידיאליים, "את כל זיו החיים, את טוהר הרוח, את ברק השכל, את כל זיו המוסר" - האמונה הגבוהה אינה מאבדת שום התעוררות מוסרית ושום חשבון של יראה המצויים ביראה הנמוכה. הרב מבאר עניין זה בקצרה ובהירות ב'איגרת התשובה' (אגרות ראיה ב, איגרת שעה, עמ' לז). דבריו שם עוסקים בבירור מדרגתה העליונה של התשובה הנצרכת בדורנו, וניתן ללמוד מהם על האמונה הגבוהה בכללה. זו לשונו של הרב: "... שמחת אמת זאת ונועם זיו קודש זה איננו מפר יראה חלילה, ואיננו מגרע כחוט השערה מכל ההתעוררות הנפשית, הנקנית בנפש מכל מיני ציורים של יראה תתאה, אדרבא עוד הוא מרבה את הכח התמציתי של הזהירות והזריזות הנשמית". זוהי כוונת דברי הרב שמושגי האמונה הטהורים ישיבו את "זיו המוסר". מושגי האמונה ישיבו גם "את כל נעם

האהבה והאושר אל כל האדם, וישמחו וירננו לאומים כי תשפוט עמים מישור ולאומים בארץ תנחם סלה" - הגויים כולם ילמדו מאיתנו.

"וכל היקום יתעורר לתחיה, כל כחות הטבע ימלאו תפקידם וכל החיים יצהלו בכל קרבם, ארץ נתנה יבולה יברכנו אלהים אלהינו, יברכנו אלהים ויראו אותו כל אפסי ארץ".
במהרה בימינו אמן.

עמותת 'שירת ישראל', עוסקת בעריכתם והוצאתם לאור של שיעורי הרב **צבי ישראל טאו** שליט"א, בחוברות העוסקות במגוון רחב של נושאים אמוניים הערוכות בשפה ברורה ובהירה

הצטרפו למערך המנויים שלנו!

ניתן לקבל את עשר החוברות העתידות לצאת לאור במהלך השנה, ישירות לביתך, על ידי הצטרפות נוחה ופשוטה למאות המנויים של "שירת ישראל".

להצטרפות למערך המנויים חייגו:

052-7463317

shirat333@gmail.com

www.shirat-israel.org

עם מקדשי שביעי

הספר עוסק בנושא ערכה וקדושתה של השבת
מתוך שיעוריו של מו"ר הרב צבי ישראל טאו

"עם כניסת השבת מבטנו מתרוסס להבין כיצד השבת מאירה את כל המציאות באור השלמות העתידה. 'סוף מעשה במחשבה תחילה', המחשבה תחילה שהיא בריאת העולם על כל פרטיו, מכוונת אל 'סוף המעשה' - אל הגאולה השלימה. ממילא עולה הקריאה והציפייה הבהירה והוודאית - 'התנערי מעפר קומי'!" (מתוך הספר)

עבודת ד', מוסר ומידות

ילכו מחיל אל חיל - הדרכות לקראת ימי בין הזמנים

במצב החיים הקבוע בונה האדם לעצמו 'מנגנון הגנה' מוסרי המסייע לו לשמור על מוסריותו. אמנם במצבי החיים המשתנים הוא עלול לאבד את ההגנה המוסרית הרגילה. על מנת להינצל מכך ולהמנע מפילה מוסרית עליו להחזקון כראוי.

כללי תורה ופרטיה - להבנת ערכם של פרטי תורה ומצוותיה במהלך ההתגדלות הרוחנית

לעיתים, אדם המתגלגל לתפיסה רוחנית כללית, מדגיש כי סדרי החיים של מעשה המצוות ועבודת המידות אינם מתאימים למדרגתו החדשה. אך אמינותה של תורה מורה לנו כי באמת כל דקדוקי המצוות מתאימים ושייכים לתפיסה הכללית, עוד יותר מלהנהגת החיים הנובעת מאמונה פשוטה.

שומר אמונים - מעלת עניית אמן

• 'גדלו לך אמן' - תפקיד הברכות הוא להקנות דעות אמתיות אצל המברך ואצל העונה, אמנם ישנו הבדל ביניהם במהות הפעולה של הברכה. המברך מבטא את התעוררות רגשותיו ואילו העונה מדגיש את רוממות הכרתו. מתוך דברי הרב אנו למדים על תפקידו הכפול של הרגש ועל יחסו הנכון אל השכל.

• 'אל מלך נאמן' - על גבי ההתעוררות האמונית הטבעית, היוצאת אל הפועל בברכות שאנו מברכים, מתנשאת האמונה המושכלת המתבטאת כאמירת אמן. הרב בביאורו מברר מהם היסודות האמוניים הנקבעים בנו על ידי הלכות עניית אמן.

אליך נפשי אשא - ערך השאיפות בבנין חיי הרוח

הגדלת השאיפות הרוחניות הינה יסוד גדול בעבודת הרוח של האדם, ובפרט בדור התחייה. עבודה זו נטחה במהלך הגלות אשר השקיעה אותנו בעיסוק מתמיד בחיי ההווה. על כן בדורנו, דור ראשיני צמיחת גאולתנו, העבודה של השבת 'חיי השאיפה' על מכונו, הינה הכרח גמור הנתבע מכל בעל כשרון רוחני.

עושה שלום ובורא רע - מקומו ותפקידו של הרע במציאות

כאשר יהיה מצוי בלבנו תיזיון האידאלי, שהרע נברא רק לחומלת הטוב, משום שחכמתו יתברך גזרה שעל ידי מציאות הרע והעברתו מן העולם יציר הטוב ביתר שאת, ויחד עם הכרה זאת נאחז בכל חוקיך בשנאת הרע העצמי - באופן זה יהיה בידנו האיוון הנכון, שעל ידו יתאמצו ויתחזקו כוחותינו להלחם נגד הרע בכל הצורות שהוא מתבלש ומשתמש בהן בזמן הזה.

דו מעשה העגל - בנין העולם הפנימי לעומת חפץ ההתפרסמות החיצונית

העדר היכולת הנפשית לגלות באופן הראוי את המדרגה הנשמית הנשגבה שהתגלתה בקרבנו במעמד הר סיני, הוא שעמד ביסוד הקלקול של חטא העגל. מיד לאחר המעמד האלוקי המופלא, בו התעלו כל ישראל לשמוע את דבר ד', התעורר בקרבם רצון על לחשוף את המדרגה העליונה לה זכו - בחייהם הגלויים. אך מכיון שהארה זו לא נקלטה בקרבם כראוי, נתגלתה במשוגשים אליינים וחטאו בעגל.

מבקשי השלימות - עבודת ד' מתוך התעלות מתמדת

השלמות בה חפצים אנו בעבודת ד' אינה מצב סטטי של מדרגה עליונה אליה נטכה להגיע, פיסגת שאיתנו הרוחנית אינה צריכה להיות הרצון לגמור את המלאכה, או לסיים עניין מסוים, אלא רצונו של איש המעלה הוא להתעלות ולהשתלם ממדרגה למדרגה, בעבודה תמידית ללא הפסק.

אבניה ברזל - ריתחא דאורייתא של תלמידי חכמים

מצב השלם אינו אדם מישוראל הוא להיות תלמיד חכם 'ענווון כהלל'. אמנם כאשר עומדים זה מול זה, תלמידי חכם הנוקם ונטוטר כנחש ועם הארץ חסידי - הדריכונו חז"ל לדבוק בתלמיד חכם. מביאורו של הרב נבין את משמעותה של הדרכה זו ממה עניינם של נקימה ונטירה אצל תלמידי חכמים.

ולבבו יבין ושב - על הדעת הקודמת לתשובה

התשובה אינה באה להרוחיק את האדם מעצמו. אדרבה, היא שובה אל המקורות ועניינה הוא לחבר את כל ענפי החיים אל הטבע העצמי המקורי שלהם. התשובה היא הנאמנות הנמוזה לחפצה האמתי של נשמתנו. לכן, כאשר אנו רוצים לשוב בתשובה עלינו לדעת לאן אנו שבים, עלינו להכיר את מהותנו וטבע נשמתנו.

ולישרי לב שמחה - מעלת השמחה בעבודת המוסר

שאיפתנו היא להרחיב את דרך המוסר ולעשותה לדרך הכבושה לרבים. לשם כך עלינו לפלס דרך לאורחות המוסר בשבילים שאינם מסבירים לעונד בהם הפסד או צער. כך ילמד האדם ויתרגל שההליכה בדרך המוסר והטוב אינה מותנית דוקא בסבל ויסורים תמידיים, אלא יכולה לעלות יפה בקנה אחד עם רגשותיו הטבעיים הנוטים לנעימות וקורת רוח.

ותכל חלונתם מעלי - ריפוי החברה ממחלת התלונות

מתוך המאורע הבודד של האיש הפרטי מבין הציבור בכללו תחסד ד' שהופיע על האדם הפרטי במאורע פרטי מסוים, 'לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו', והציבור בכללו מתרומם אל ההכרה וההרגשה הכנונה ש'חסד ד' מלאה הארץ'.

החסידות - חסידיים הראשונים - לפני משורת הדין - החסידות ותורת הפרושים

בשיעור הראשון מתבאר מעלתה של מידת החסידות המוכרת בדברי חז"ל, שני השיעורים הנוספים מבארים את יחסו של הרב למחלוקת של הגר"א ומייסדי תנועת החסידות.

ואני בחוקתך בטחתי - שיעורים בנושא ביטחון והשתדלות

במבט שטחי נראה כי מדת הביטחון ומדת ההשתדלות סותרות זו את זו. הרב מלמדנו כי ניתן להשתדל ולפעול במלוא המרץ, ועם זאת להשאיר באמונה הפשוטה והיסודית עד' פועל הכל.

טוב להודות לד' - מידת הכרת הטוב

מידת הכרת הטוב הינה מידה טבעית ובסיסית בנפשו של האדם. אמנם, מתוך דברי הרב זצ"ל מתבאר כי דווקא היא העמוד המוסיף היותר גדול ונשגב, שמכוחה תשתוקק האנושות למלא את רצון ד', ולתקן את המציאות כולה כפי הצדק הטוב והישר האלוקים.

בקשת האני העצמי - שמירה על העצמיות אל מול זרם התרבות המערבית

על מנת להיטיב את דעתנו מפנימיות החיים ולעבד את תשובת הדוד, מפעילה הטומאה כוחות אדירים ומשתמשת בכל כלי הנשק העומדים לרשותה. הדרכים בהן הרשעה נוקטת מתאפיינות בעוצמתן החיצונית: אמצעי בידוד ושעשועי הבל המשופעים ברעש ובצבעים וזהרים המסיטים את העין והאוזן מההתקשרות בפנימיות החיים. עליו להאיר באור הדעת, לברר ולהראות לעין כל את החושק והקטנות שבתרבות ההווה, המנוגדת כל כך לעצמיותו הפנימית והטהורה. בכך נטח לפעול עם אל ולהישאיר את ישע עמנו ותורתנו.

את ד' אלוך תירא - מקומה של יראת העונש

במקומות רבים בדברי הרב מתבאר כי השימוש ביראת העונש אינו נדרש רק למצבים מקריים של התגברות היצר, אלא יראת העונש נצרכת אף לסדר החיים הקבוע של עובד ד' מאהבה. אמנם יראת העונש אינה המניע האידיאלי לקיום המצוות, אך ראוי אף לאיש המעלה לאחוז בה תמיד. בחוברת מתבארים חשיבותה של יראת העונש והמצבים השונים בהם ראוי להשתמש בה.

עשיתי ככל אשר צויתני - שמחת האדם במעשיו הטובים

במבט שטחי נראה כי עניינו של היודי הוא הכרת האדם בחסרונותיו ובחטאיו. אמנם, מובנה העומק של יודי הוא הודאה באמת, והודאה כוללה באמת מחייבת את ד' את הכרת הצדדים הרעים אלא אף את הכרת הצדדים הטובים. בדברי הרב מתבאר הצורך בהכרת האדם את מעשיו הטובים ובשמחת בהם. רק כך יוכל לעבוד את ד' בשלמות, ואף להתייחס לחטאיו בצורה נכונה יותר.

וברכת את ד' אלוך - ביאור עניינה של ברכת המזון

האכילה הינה צורך בסיסי שהאדם אינו יכול להתקיים בלעדיו. עם זאת, כיון שהיא עיסוק גופני, המתמקד בצד הגשמי הנמוך של האדם, היא עלולה לגרום לאדם להילכך ולהיתפס בצד הבהמי של החיים, לשקוע באנוכיות, בנהנתנות ובגסות החיים, ובכך להתנתק מהאידיאל האלוכי הגדול, מהתכלית הכללית של החיים. כדי להציל את האדם מירידה זו, הכין הקב"ה את סדר ברכת המזון, שהוא בבחינת 'סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה'. על ידי מצות ברכת המזון, על כל חלקיה, אנו מרוממים את צרכי החיים הבהמיים של האכילה והשתיה, אל המטרה היותר עליונה של החיים. הברכה תפעל שחינו לא יהיו מפורדים ומפורדים, ותשכין אחדות בין כל פרטי החיים, ואף האכילה הגשמית שעליה אנו מברכים תהיה קשורה עם האידיאל האלוכי הכללי.

טבעיות האמונה - פיתוח עבודת ד' על פי התכונה הטבעית

דעת אלוקים מתגלה יותר בחור וגש פנימי מאשר בהכרה מבוררת משום כך, גם אצל גדולי עולם שפיתחו, העמיקו ושוכללו את נטייתם הטבעית לידיעת ד' - מתגלה דעת אלוקים בחור וגש טבעי. גדולי ישראל המיוחדים, סללו לעצמם דרכים פרטיות שונות בדרישת ד' ועבודתו, כל אחד לפי נטייתו הפנימית הטבעית. ישנם המתמסרים לעבודת התפילה, ויש העמלים בחיזיון מידותיהם, יש המשקיעים את כל כוחם ומרצם בלימוד ש"ס ופוסקים וישנם העוסקים בסודות התורה. איננו מכריעים בין השיטות השונות, איו שיהיה צודק יותר, ואיננו מחליטים איה תלמיד גדול יותר. עליו לדעת שישנם סוגי נפשות שונים של תלמידי חכמים שכל אחד מהם סלל לו דרך בפני עצמו, ו"אלו ואלו דברי אלוקים חיים".

ואל יבהלוני רעיוני - התמודדות עם כוח הדמיון המופרז

כח הדמיון מתגבר מאוד בדורנו. הכח השכלי משתעבד לעולם הדמיוני בו האדם שרוי, והאדם מאבד את קנה המידה המוחלט וההגיוני למידות המוסר והצדק. כוחות החיים הלאומיים אף הם נעשים חלשים יותר ויותר, ומתוך כך נולדים עצות ושיקולי דעת מדיניים וצבאיים מלאי חולשה, ופיסות וחידלון. כנגד הקשכה דמיונית נוראה זו, עליו החובל להאיר את אור האמת והשכל. בחוברת זו מבוארות המחלות השונות הנובעות מהתגברותו של כח הדמיון, ודרכי הריפוי וההבראה מהן.

תורה ומצוות

כמות ואיכות בלימוד התורה - לבירור ערכן של הישיבות בישראל

לשם הקמת התורה בישראל אנו נדרשים להעמיד תלמידי חכמים גדולים העמלים במסירות 'לילות כימים' בכל מקצועות התורה.

הספרו של חכם - ערכם הסגולי של תלמידי חכמים

ערכה של נפש החכם הוא כפול: הערך הראשון נובע מערכה העצמי, נפשו הקדושה של החכם מצד שלמותה ומעלתה. והערך השני נובע מפעולותיו הגלויות של החכם המשפיע ופועל על ידי מחשבותיו ומעשיו. הבנת הערך הנוכח של חיי החכמים נוגעת ליחסנו לתורה ולהבנתנו את היחס בין הסתר והגלה במציאות.

יהיו לרצון אמרי פי - הדרת התורה לעבודת התפילה

ערכה של נפש החכם הוא כפול: הערך הראשון נובע מערכה העצמי, נפשו הקדושה של החכם מצד שלמותה ומעלתה. והערך השני נובע מפעולותיו הגלויות של החכם המשפיע ופועל על ידי מחשבותיו ומעשיו. הבנת הערך הנוכח של חיי החכמים נוגעת ליחסנו לתורה ולהבנתנו את היחס בין הסתר והגלה במציאות.

מצות ד' ברה - בידורים בסוגית טעמי מצוות

עומק הסוד של המצוות נסתר מעינינו רק ד' לבדו יודעו, מפני שכל המצוות מיוסדות על חכמתו ורצונו האינסופיים. עם זאת, אנו מצויים לדרוש טעמי המצוות ככל שנוכל. כך אנו מחפשים על ידי המצוות למחשבות טובות, לענייני מוסר ולשאיפות נעלות. אמנם עיסוק זה חייב להתבסס על הידיעה שעומק חפץ ד' במצוות לעולם ישאר נעלה ונשגב מבית אנוש.

שעשני כרצוני - לימוד תורה לנשים

האשה מוכשרת בכוחה השכלי להבין את ההדרכות והתובנות שמתעשר מתלמידי החכמים, ואלו יפעלו עליה פעולה גדולה. בעזרת הכח השכלי המפותח שלה, היא תשכל ותפתח את העצות וההדרכות ששמעה, לכדי תוכן חי, היכול להגיע למדרגה של חיים שהאיש מתנו שטמעה אותן אינו זוכה להגיע אליה.

חיינו ואורך ימינו - ערכו הסגולי והמעשי של לימוד תורה

ישנו ערך מעשי עצום בלימוד התורה. על ידי הלימוד האדם יודע מה לעשות ומה לא לעשות, כיצד לתקן את מידותיו, לרומם את שאיפותיו וליישר את מחשבותיו. אמנם המעלה העיקרית של לימוד תורה היא מצד ערכה הסגולי העצמי. בחבורת מתבדר היחס הנוכח בין שני צדדים אלו וכן הסכנות הנובעות מהניתוק ביניהם.

אשרי תמימי דרך - בירור ערכו וחשיבותו של לימוד התורה בטהרה בגילאי הילדות

יש הסוברים שתקופת הילדות היא רק תחנה שצריך לעבור בדרך אל היעד של הבגרות, וככל שנחלף על פני הילדות מהר יותר כך ייטב. אכן האמת אינה כך. ישנה מעלה עצומה בפשטות ובהקשבה הילדותית, שאין לה תחליף. שלב זה מופיע דווקא בתחילת החיים, ממש שהיחסות שהילדות בונה באישיות הישראלית הם מהותיים ויסודיים בכל שלבי החיים. דווקא הילדות הבויה מנוצלת נכון, יכולה לתת את הערך התורני של בני הנפש הישראלית.

יראת ד' היא אוצרו - היחס שבין יראת שמים וחכמה

בחבורת שיעורים המבדרים כי רק כאשר אדם יגיע ללימוד התורה מתוך יראת שמים ומתוך מטרה לקיים את התורה, לחיות אותה ולהידבק בה על ידי - רק אז התורה פועלת עליו ומטהרת ומקדשת את חייו ורק אז הוא מסוגל לחזור לעומק הבנתה. לעומת זאת, אדם אשר מחשבותיו אינן מאוחדות עם מעשיו, והוא נדחף ללימוד התורה אך ורק מתוך התעניינות בצדה האינטלקטואלי - התורה אינה חודרת לעומק חייו ואינה מוכבת אותו, ולכן גם הבנתו בתורה היא חיצונית ושטחית.

על ישראל אמונתו - חשיבות לימוד האמונה בדרור

האמונה הינה מדרגת חיים פנימית אשר אינה זקוקה להוכחות של המחקר השכלי, אם כן, מדוע אנו עוסקים בלימוד אמונה בדרך המחקר השכלי? כמו כן, מהי חשיבות המיוחדת שיש ללימוד אמונה בדרור ומהי הדרך הסלולה להתעלות בלימודי האמונה? שאלות אלו מוצאות מענה בחבורת זו העוסקת בצורך ובחשיבות של לימוד אמונה בדרור.

תורה וחכמה - היחס בין התורה וחכמות החול

מתוך אמונה שאינה מבוררת כראוי ניתן לחשוב כי מאז בריאת העולם ממשיך העולם להתנהל באופן עצמאי. מתוך כך נדמה כי היצירה האנושית אינה תלויה בהשגחה האלוהית. עוד נראה כי התורה והמדע סותרים זה את זה. בשיעורים אלו מתבדר כי ישנה השגחה עליונה על כל מה שהאדם יוצר ומחדש וכי לא רק שהמדע וחכמות החול אינם סותרים את התורה, אלא שהמדע אף חורם להכנת התורה בשלמותו.

אלו דברים שאין להם שיעור - הערצת התורה ולומדיה

בשנה מפורסמת חמש מצוות מיוחדות שאין להן שיעור. בחבורת זו מתבדר ערכן של מצוות אלו, מתוך כך התבאר חשיבותה המכרעת של הערצת תלמידי חכמים, עבור בניין האומה ושכלולה.

דרך ארץ קדמה לתורה - היחס בין התורה והמוסר האנושי

מלחמה של ישראל הינה מדרגת חיים עליונה, הנבדלת מהוהית ממדרגת האנושות. משום כך, תובעת מדרגה זו הנהגה מוסרית נשגבה לאין ערוך מזה המצויה בקרב עמי התבל. בחבורת זו מתבאר מעלות העליונה של מוסר התורה על המוסר האנושי והיחס ביניהם.

חיבת ישוב ארץ ישראל - היחס לבנין הארץ ולבונה כשאינם פועלים לשם שמים

אמנם את סוללים ממעשיהם המקולקלים של אחינו שפרקו מעליהם את עול התורה והמצוות, אך ביחס לנעשה בארץ ישראל ובכלל ישראל, אל לנו להביט אל הדברים לפי ערכם בהווה, אלא לפי מה שעתידי לצמוח מהם מכח פנימיות הגווה. רק מתוך מבט זה ניתן להעריך נכון את בנין הארץ הנעשה בלי כוונת קדושתו של ידי אנשים רחוקים מתורה ומצוות.

שיעורים בפנקס מא (חלק ראשון)

בונה האומה - שיעור פתיחה לפנקס מא - בגלות לא חיינו חיי עם, כך שכל ההדרכות התורניות השייכות להכוונת האומה היו מבחינת ה'לכתא למשיחא'. נעת, כאשר אנו שבים לארצנו לחיבת חיי אומה, שבים חלקי התורה הללו להיות שייכים אלינו. הרב מדרינו כיצד לקחת את האמת הנצחית של כל ההלכות וההדרכות שרשנו בשנות הגלות, ועמן ומתוכן לשוב ולהדגיש את הדרכת הכלל:

- כח הגומא בתחית האומה - ישנם המעריכים את המציאות רק לפי מצבה ההווה. כך הם מתבוננים גם על התחיה, ולפי המציאות הגלויה לעיניהם הם קובעים את יחסם לתחיה הלאומית. אמנם הרב חופס את ההתפתחות הפנימית שבמעמקי המציאות, הוא מבחין בתהליכים המתחוללים ומההה כיצד הישועה צומחת עד הפועמה השלמה. מנקודת מבטו של הרב, כל מאור ביחס לגלותה של התחיה, מופלא ככל שיהיה, לא נכון לומר עליו שהוא מוגזם או מופרז.

תפילה בדור התחיה

התפילה היא מקור לשאוב ממנו את ה'שמה' בעבודת ד', את השאיפה הכללית לפעול למען עם ישראל. על ידי תפילה בכוונה ראויה מוארים כל החיים ברצון אמתי להעלות את נשמת האומה. ואם כן, בדרות של גאולה יש להדגיש את הכוונה בתפילה למען כלל ישראל.

מרחוק ד' נראה לי (יאה גם בחבורת 'קובץ שיחות למועדי אייר')

ההסתכלות למרחוק הינה הסתכלות חובקת עולם, הכוללת את כל המדרגות ואת כל המהלכים, ומתוך כך היא מבחינה בפעולה האלוהית המצמיחה את העתיד על פי התכנית האלוהית. אנו צריכים להתרגל להתבונן במציאות בעיניים כאלו, עיניים של אמונה, עיניים הרואות למרחוק, הצופות את ה'תוך' והגולד'.

מורשת אבות - סגולת אבות בדור גאולה

בהעמקתנו בדמות של אברהם יצחק ויעקב, כפי שהיא משתקפת בכתובים ובדברי חז"ל, אנו מבינים את עצמנו ומתבוננים בצורה הטובה ביותר. כאשר אנו מבררים את זהותנו ומתוודעים לעצמיותנו, יש לנו השפעה גדולה על התעלותנו והתקדמותנו בעבודת ד'. לכן רבנו היה עוסק ללא הרף בלימוד עיניים של האבות.

עת מלחמה - שיחות בנושא גבורת הרוח בעת מלחמה

במצב מלחמה היחיד נידון כחלק אורגני של הכלל, וממילא מעשיו של כל אחד הינם בעלי השפעה יותר גדולה על הכלל. בזכות גבורתם של הלוחמים בחיית מתעוררת באומה גבורה פנימית וכוחות קודש נדרמים מקציה לתחיה. מוכריהם אנו בעת הזאת לחשוב בהשוואת עמקות ולהיות מלאים בצפיית ישועה.

לעת ערב יהיה אור - התרוממות החול אל הקודש

בדור התחיה ישנה התגבשות של הארת טבעית הקודש בתוכיות הנשמה. בפנימיות הנשמות מתחזקת התודעה שהקודש הוא הטבע העצמי של החיים, וממילא הולך ומתברר שמהקשר האלוהי, ורק ממנו, שאינם החיים את עצמם. ממח מהלך זה היא העלאת העולם והשבתו למדרגת גן עדן קודם החטא, אשר בו החיים העולמיים היו מוארים מהקדושה באופן טבעי.

חופש הדעות - מקומה של שאיפת החופש בדורנו

שאיפת החופש הינה אחת הסיבות המרכזיות לעויבתם של רבים עמנו את דרך התורה. נדמה בעיניהם, כי התורה המצווה את האדם כיצד לנהוג ומה לחשוב - כובלת את האדם, ומונעת ממנו לחיות באופן חופשי. הרב זצ"ל מברר מהו הניצוץ הטוב הגנוז בשאיפת החופש בדורנו ומהם הקלקולים והטעויות שעלינו להשמר מהם.

אהבת ישראל

בדורנו, דור של גאולה, בו אנו עוסקים בבנין האומה, חובה עלינו להעמיק בראיית הטוב שבישראל, על מנת שלא ניפול לדכאון ויאוש בזמנים בהם המצב הרוחני שפל. לשם כך אנו צריכים להתמלא באהבת ישראל אמיתית ועמוקה, ולהבין את היחס הנכון בין לימוד זכות ובין חיוב ושנאת הרע.

ומקדשי תיראו - בעניין עליה להר הבית

בחסדי ד' יזכינו בדרות האחרונים לשוב לארץ ישראל ולירושלים, וזה הבית שב לשלטון ישראל. במצב זה שבו האומה שולטת במקום המקדש, אך לעת עתה המקדש עדיין אינו בנוי, מחויבים אנו לברר את היחס הראוי להר בית ד'.

עת לטעת ועת לעקור - יסורי הצמיחה הרוחנית של הפרט והכלל

בתהליכי התעלות רוחנית נדרשים היחידים והאומה כולה לזומם את מדרגת חיייהם. התרוממות זו דורשת לעתים עקירה של כוחות חיים, הרגלים ודפוסי חשיבה שהשתרשו בפנימיות החיים. עקירה זו נדמית כהרס ואובדן החיים, אך באמת הינה פעולה של תיקון וחשיפת פנימיות החיים הטהורה, המאפשרת את השתילה מחדש של כל ערכי החיים לפי מדרגת העליונה.

הרחבת הגשמיות - ערך הרחבת חיי החומר בעם ישראל ושייכותה אל הקודש

מקומות רבים בכחבי הרב עלולות לעלות המחשבה וההרגשה שיש סתירה בין דברי רבין ובין המהלך החינוכי של ספרי המוסר, המתחנכים ובוים את ידאת השעיה שהשתרשו בפנימיות החיים. האם שאיפתנו להתחנך לאור דברי הרב יכולה להתממש יחד עם חפצנו להתעלות במעלות הקודש מתוך עבודת המוסר?

דרך חיים תוכחות מוסר - דרך המחאה כנגד קלקולים באומה

חוקי התורה אינם 'צו חיצוני', אלא חוקים הנוגעים לעצם החיים. משום כך, היחס אליהם, מחד, והמחאה על עזיבתם, מאידך, צריכים להיות בהתאם. בחוברת מתבאר כיצד אהבת האומה והדאגה העמוקה לקיומה, דורשות מאתנו להתמלא בעונו ולמחות בחריפות כנגד הקלקולים הרותמים הכלליים המאיימים על קיום האומה.

גוי אחד בארץ - השלום בבית ישראל

לאחר שנות גלות ארוכה וקשה, כוחות החיים הלאומיים שהיו גנויים מאות בשנים ניעורו מתרדמתם. כוחות אלו לובשים צורה של תנועות מעשיות בעלות תפיסות חיים שונות, וכל אחת מהן רוצה להיות בעלת השפעה מכרעת על צביון החיים הלאומי. כאשר תפיסות החיים שונות לגמרי זו מזו, וכל תנועה חפצה לממש את השקפת עולמה - נוצרים מאבקים ומלחמות בין הכוחות השונים. כיצד משכינים שלום בין חלקי האומה השונים כל כך זה מזה? סוגיה זו מתבארת באופן עמוק בפרק יח מפרקי 'אורות התחיה'.

ביאור למאמר 'המספד בירושלים' - איחוד כוחות החומר והרוח בדורות התחייה

במקומות רבים בכתביו, מלמד הרב זצ"ל כי סדרי הגאולה מופיעים על ידי שני כוחות - הקודש והחול. במאמר 'המספד בירושלים' הרב מרחיב בביאור שני הכוחות המופיעים באומה לעת תחייתה, מתוך התבוננות עמוקה בעניינם של שני המשיחים המזוהים בדברי חז"ל, משיח בן דוד ומשיח בן יוסף.

הקדושה הגנוזה והגלויה - הארת סדרי הגאולה מתוך דעת אלוקים הטהורה

מצד אחד, הרע הינו מציאות ממשית, ואנו מתייחסים אליו כאל דבר שלילי שעליו ללחוץ בו בכל הכוח ולהתגבר עליו תמיד. מצד שני, לפי המבט האלוקי ערכו של כל פרט נמדד על פי ייעודו ומגמתו, ואף הרע אינו באמת רע, וכל תפקידו הוא רק בשביל להגביר את 'יתרון הטוב בעתיד'. בחוברת זו מתבאר היחס הנכון בין שתי ידיעות אלו, השפעתן על עבודת ד' שלנו והארתן את סדרי הגאולה.

חוברות במהדורה מוקטנת

עת מלחמה - שיחות בנושא גבורת הרוח בעת מלחמה

ילכו מחיל אל חיל - הדרכות לקראת ימי בין הזמנים

הכשרונות ומגבלותיהם - יחסו של האדם לחסרונותיו

טביעות עין וסימנים - שתי מדרגות בהשגת האמונה

הוודאי שמו כן תהילתו - וודאות האמונה בישראל

קבצים לחגים

קובץ שיחות למועדי תשרי

קובץ שיחות לט"ו בשבט

קובץ שיחות לפורים

קובץ שיחות לפסח

קובץ שיחות לשבועות

קובץ שיחות למועדי אייר

קובץ שיחות לימי בין המצרים (הקודש והמקדש)

מארז שיחות למועדים

מארז חוברות על המועדים (8 חוברות): מועדי תשרי, ט"ו בשבט, פורים, פסח, מועדי אייר, שבועות, ימי בין המצרים, אלול.

משיעוריו של מו"ר הרב **צבי ישראל טאו** שליט"א

בעולם העתיק בני האדם ידעו מעט מאוד
על העולם הסובב אותם ועל כן חשו חסרי
אונים מול איתני הטבע ופגעיו השונים.
במהלך ההיסטוריה התפתחה האנושות
מבחינה שכלית ותרבותית, וככל שחיו
ויכולתיו של האדם הלכו והתפתחו, כך
גדל בטחונו ואמונו של האדם ביכולותיו.

בימים אלה בעיצומה של מגיפה עולמית,
מתבררת בעולם בצורה חריפה מאוד -
ההבנה והתחושה כי גורלו ושלומו של
האדם אינם נתונים בידיו. האדם המודרני
מגלה חוסר בטחון ואף פחד.

מתוך מבט אמוני בהיר ועמוק מרומם
אותנו הרב להבין את המאורעות הפוקדים
אותנו ומברר את תפקידנו בעת הזו.

